Dec 16

Ionuţ Nistor, « Problema aromână » în raporturile României cu statele balcanice : o reevaluare critică salutară (Sud-Estul cultural, 4/2015)

Catégorie : Isturii — Editeur @ 9:49 am



« Abandonarea » aromânilor cu ocazia semnării păcii de la Bucureşti în 2013 a fost denunţată în mai multe rânduri, fără însă ca aceste critici, uneori dure dar izolate şi formulate mai degrabă sub forma unor *cris du cœur*, să aibă vreo incidenţă semnificativă în istoriografia românească. Aceasta din urmă a transmis până în zilele noastre o imagine destul de confuză atât despre asistenţa culturală şi politică acordată de statul român aromânilor şi vlahilor megleniţi cât şi despre relaţiile României cu statele balcanice înainte de 1913.

Cine citeşte atent memorile personajelor implicate în evenimentele care au marcat această perioadă, numeroasele contribuţii ale lui Nicolae Serban Tanaşoca, cartea lui Max Demeter Peyfuss (1) sau documentele din Arhivele naţionale publicate de Stelian Brezeanu şi Gheorghe Zbuchea (2) poate să-şi facă o idee destul de clară pe această temă, chiar dacă observaţiile diplomaţilor sau a politicienilor trebuie uneori verificate, chiar dacă istorici dublati de filologi atât de scrupuloşi precum Max Demeter Peyfuss şi Nicolae Serban Tanaşoca se abţin să interpreteze, mai ales când există cel mai mic dubiu, concentrându-se pe stabilirea faptelor istorice, chiar dacă comentarile privind aşazişii « români din sud » semnate de Stelian Brezeanu şi Gheorghe Zbuchea se îndepărtează pe alocuri de documentele editate.

Numai un public restrâns este familiarizat cu aceste materiale documentare şi analitice. Oricât de numeroase şi preţioase ar fi ele, aceste materiale nu s-au tradus deci printr-o clarificare a istoriei politicii României în Balcani în anii care au precedat începutul primului război mondial predate în şcoli şi la facultăţi, discutată, sărbătorită şi povestită în presă, la televizor, etc.

Teza de doctorat susţinută de Ionuţ Nistor în 2007 şi publicată de Editura Universităţii Alexandru Ioan Cuza doi ani mai târziu cu titlul « *Problema aromână » în raporturile României cu statele balcanice (1903-1913)* pare a fi în măsură, potenţial, să modifice această situaţie (3).

Obiectivul autorului, anunţat explicit în Introducere, este acela de « a determina măsura în care etnia aromână a fost scopul esenţial al implicării autorităţilor de la Bucureşti în Balcani sau a fost un mijloc eficient prin care România a putut participa la ''jocurile'' politice din zonă » (4). Răspunsul la această întrebare figurează în ultimul paragraf al Concluziei. El nu e mai puţin explicit :

« [Statul român] a avut ocazia să transforme ''chestiunea aromână'' într-un subiect de interes internaţional, să ofere aromânilor garanţia unei evoluţii normale în cadrul statelor ce au împărţit Macedonia în 1913 şi să obţină avantaje pentru această comunitate în virtutea poziţiei sale în ajunul primului război mondial, însă a ratat aceste oportunităţi, abandonând practic rezolvarea problemelor cu care se confrunta comunitatea aromână în schimbul beneficilor teritoriale şi politice » (5).

Desigur, ideea că aromânii ar fi fost folosiţi de către România ca « mijloc de presiune în Balcani » şi ca « monedă de schimb » a fost deja evocată pe un ton mai mult sau mai puţin aluziv, în treacăt, polemic. Noutatea cu cartea lui I. Nistor este că ideea devine o teză demonstreată temeinic şi argumentat, pornind de la documentaţia existentă şi propriile cercetări ale autorului.

Pacea de la Bucureşti din 1913 « a echivalat cu lovitura de moarte dată chestiunii macedonene », nota fostul consul al României la Bitolia C. Brăileanu, citat de I. Nistor (6). Acesta din urmă arată însă cum un asemenea deznodământ fusese în bună parte preparat de-a lungul decenilor care au precedat :

« Tratatul de la Bucureşti poate fi considerat punctul final al unei etape ce a debutat odată cu primele încercări ale autorităţilor din Vechiul Regat de a încuraja şi sprijini mişcarea culturală din Balcani » (7).

Accentul e pus de altfel în carte pe dezbaterile care au avut loc la cele două congrese ale « românilor otomani » care au avut loc la Monastir (Bitolia) pe 10 şi 11 iulie 1909 primul şi pe 11 iulie 1910 al doilea. Discuţile şi hotărârile primului congres au fost consemnate de unul dintre participanţi într-o publicaţie apărută în săptămânile care au urmat primului congres (8). După ce le-a trecut în revistă si a analizat criticile şi propunerilor formulate cu aceste ocazii, I. Nistor atrage atenţia asupra faptului că :

« La fel de importante au fost şi deciziile aromânilor reuniţi în congres de a-şi hotărî singuri viitorul, de a-şi crea organe de control şi forme de organizare, care să le asigure îndeplinirea obiectivelor propuse. Dorinţa de a ieşi de sub tutela administraţiei româneşti era, în opinia noastră, un semn al ineficienţei acesteia, dar şi un indiciu al maturizării politice a reprezentanţilor aromânilor, care nu mai aşteptau soluţii de la Bucureşti, ci încercau să pună în aplicare un plan propriu de reforme » (9).

Excesul, în materie de măsuri de control promovate la Bucureşti risca să sufoce « iniţiativa locală şi îi putea transforma pe liderii aromânilor în simpli actori într-o piesă regizată din capitala română », scrie I. Nistor citând existenţa unor « proiecte autonomiste ale unei părţi însemnate a comunităţii aromâneşti » (10).

Relaţiile României cu cele trei state constituite în acea vreme, adică Bulgaria, Grecia şi Serbia, constituie obiectul propriu zis al cărţii. Totuşi, Ionuţ Nistor consacră un capitol întreg legăturilor cu ceea ce va deveni putin mai târziu Albania, insistând asupra posibilităţilor care rezultau atât din similitudinile între mişcările de emancipare ale aromânilor şi ale albanezilor, cât şi din sprijinul acordat de România celor din urmă.

Relaţia complexă între statul român, viitorul stat albanez şi comunitatea aromână este tratată într-un mod tot atât de realist pe cât de nuanţat :

« Organizarea de tip cantonal [într-o viitoare Albanie] ar fi fost cu atât mai avantajoasă pentru valahi cu cât ei urmau să primească şi sprijinul direct al statului român. Diplomaţia de la Bucureşti dorea ca aceste prevederi să fie incluse în constituţia Albaniei, fapt ce ar fi însemnat recunoaşterea fără echivoc a drepturilor comunităţii aromâne. Proiectul conţinea, în opinia noastră, pericole reale pentru integritatea statului albanez, deoarece oferea antecedente ce puteau fi folosite şi de alte naţionalităţi pentru a-şi cere dreptul la autonomie, ca prim pas spre desprinderea unor zone din Albania. (…) Dacă ar fi să analizăm nu atât prevederile, cât tonul acestor note diplomatice ajungem la concluzii interesante în legătură cu obiectivele politicii externe româneşti. Deşi problema aromână a fost invocată ca una principală, care a generat interesul României pentru zona albaneză, considerăm că scopul real al implicării româneşti a fost asigurarea unei poziţii privilegiate a Bucureştiului în Balcani, a unui statut de principală putere regională pentru România, pe fondul menţinerii celorlalte state din regiune în limitele teritoriale din 1912. România nu avea un mijloc mai bun de intervenţie în Peninsulă decât spinoasa problemă a garantării drepturilor membrilor comunităţii aromâne. Dacă-i reuşea proiectul, atunci obţinea atât poziţia politică şi strategică vizată, cât şi avantaje pentru etnia aromână. » (11)

Chiar dacă acest proiect a eşuat, România a reuşit să-şi consolideze poziţia pe plan regional. Renunţarea la drepturile etniei aromâne a contribuit probabil într-un mod deloc neglijabil la succesul modest dar real al diplomaţiei române.

Desigur, într-un asemenea domeniu lucrurile nu au cum să se schimbe de pe o zi pe alta ; cartea lui I. Nistor are totuşi toate şansele, cred, să marcheze o schimbare salutară în istoriografia română nu numai prin reconstituirea realistă a procesului istoric analizat si reevaluarea critică care se impune retrospectiv ci şi pe plan terminologic. Autorul abandonează definitiv neologismele politice desemnând pe aromâni în România pâna în zilele noastre precum « românii din sud » sau « românii balcanici » sau chiar « macedoromâni ». De fiecare dată când sunt evocaţi, ei sunt numiţi « aromâni », colectiv ei sunt prezentaţi ca fiind o « comunitate » aparte, iar confuzia cu românii atât de la nord de Dunăre, din România, cât şi de la sudul fluviului, din Bulgaria şi Serbia, este de la bun început înlăturată. Cât despre alegerea notiunii de etnie pentru a desemna pe aromâni, ea mi se pare în ultimă analiză judicioasă, chiar dacă e discutabilă.

Nicolas Trifon

NOTES

-

[1] Max Demeter Peyfuss, *Chestiunea aromânească : evoluţia ei de la origini pâna la pacea de la Bucureşti (1913) şi poziţia Austro-Ungariei*, trad. N.-S. Tanasoca, av.-pr. Serban Papacostea, postf. M.D. Peyfuss, Bucureşti, 1994.

[2] Arhivele naţionale ale României, *Românii de la sud de Dunare : documente*, coord. Stelian Brezeanu, Ghorghe Zbuchea, Bucarest, 1997.

[3] Recenzia apărută în *Sud-Est cultural,* ca o revistă de artă, cultură şi civilizaţie, n° 4 (2015)

[4] Ionuţ Nistor, *Problema aromână în raporturile cu statele balcanice (1903-1913*), Iaşi, 2009, p. 6.

Categories
- Cultura (16)
- Habari/News (141)
- Isturii (17)
- Minduiri (20)
- Sutsati (4)
- Video (1)

Recent Comments
- Editeur on Goran Kostov : Armânjlji apud Stoica Lascu : « români balcanici »!
- Editeur on Marius Teja despre situatia actuală a aromânilor (Sinopsis, 25 februarie 2018)
- Editeur on Aromânii din Slobozia (Viorel Craciun)
- Editeur on Alexandru Gica : Armânjlji – Figures and facts
- Editeur on La Macédoine antique et les Valaques selon M. Hatzopoulos

[5] Ionuț Nistor, *op. cit.*, p. 274.

[6] *Id.*, p. 248.

[7] *Id.*., p. 247.

[8] Taşcu Trifon, *Congresul românilor otomani ținut la Bitolia în zilele 10-11 iulie 1909 cu ocazia primei aniversări a proclamării Constituției*, Bucureşti, 1909.

[9] Ionuț Nistor, *op. cit.*, p. 143-144.

[10] *Id.*, p. 154.

[11] *Id.*, p. 266.

Commentaires (6)

6 réponses à "Ionuț Nistor, « Problema aromână » în raporturile României cu statele balcanice : o reevaluare critică salutară (Sud-Estul cultural, 4/2015)"

1. Perivoli a dit :
   30 December 2016 à 2:53 pm

   „colectiv ei sunt prezentați ca fiind o « comunitate » aparte".

   

   Cui se adresează chirăturili de mai sus? Lui Canacheu și celorlalți 20 de talibani care reprezintă „comunitatea armânjească"?

   Un pericol „modest, dar real", este ca și alții să citească această carte recenzată deosebit de profesionist și să constate că autorul nu face nicidecum distincția pe care pretinde în mod penibil profesionistul recenzent că o face. Adică, nu-i consideră nicidecum pe aromâni ca fiind o etnie distinctă, evidență pe care, indiferent cât de frustrat sau cretin ar fi oricare cititor, nu poate să nu prevaleze.

   Ca să nu mai spun că „reevaluarea critică și terminologică salutară" pe care o face domnul Nistor în conținutul lucrării recenzate este și mai salutar întărită în recenta lucrare „Identitate și geopolitică. Românii din sudul Dunării în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial".

   Asta e, rămâneți la Tușa Enache.

2. Pariza Maria a dit :
   11 August 2019 à 8:25 pm

   Mulțumim pentru recenzie, Nu am reușit să obțin cartea încă, dar indiferent de receptarea ei merită salutat gestul de a provoca la lectură. Acesta este , de fapt scopul unei recenzii profesioniste, nu acela de a folosi productivitatea intelectuală a unuia sau altuia, pentru a o asocia cu obsesiile personale pentru grupuri și indivizi. E bine că ați postat și Comentariul de mai sus, care se vrea al unei persoane avizate, dar murdare cu ceva, din moment ce nu se afișează cu numele. Mă mâhnește că indirect, murdărește și această "durută hoară armânescă și chiar lucrarea recenzată, coborând-o la refulări personale între indivizi și grupur. Mi-a amintit de un banc acest comentariu

   O tânără a publicat un anunț în ziar: CAUT DOMN ÎNALT, PREZENTABIL, VÂRSTĂ……ș.a.m d.
   În următoarele zile sună cineva insistent la ușă, deschide și vede un pitic, cocoșat, strâmb și soios,
   -Pe cine căutați – întrebă derutată?
   =Păi, am venit pentru anunțul din ziar
   = Cum??? Cred că ai încurcat anunțul! Dumneata nu ai citit bine.
   = Ba da, dar am venit să vă spun – PE MINE SĂ NU CONTAȚI!

3. PARIZA MARIA a dit :
   12 August 2019 à 4:07 pm

   Oricum, felicitări tânărului profesor Enache Tușa că a ajuns să stârnește reacții la dimensiunile înalte ale diplomației, peste așteptările lui, și Lui Costică Canacheu al cărui nume este asociat de iluminații zilei cu contexte importante ale istoriei României. Așa se întâmplă când oponenții nu sunt în stare să se confrunte cu idei, cu fapte, ci cu indivizi. Nu pot ieși în evidență decât prin micșorarea altora,calomnii, și chiar până la a apela la forțele de ordine să le dea o mână de ajutor în lupta de clasă. Au fost situații concrete în care astfel de indivizi și-au arătat strălucirea patriotică. Trist , dar adevărat pentru lumea românească de la nord de Dunăre, îmbâcsită de nonvalori, complexe și parvenire.

4. Albanofil a dit :
   15 August 2019 à 8:50 am

   Ce inseamna "[…]evidență pe care, […] nu poate să nu prevaleze."?
   vedeti ca limba dvs. materna nu e romana, ci aromana? nici acum nu stiti sa vorbiti corect romaneste desi va dati mare patriot roman.
   Cum explicati ca limba sarba este relativ unitara, desi are cel putin 2 substraturi: iliric si tracic?
   Asta inseamna ca aromanii pot sa fie greci latinizati, faptul ca romanii "au" (?) substrat trac (poate ilir) iar aromanii grec nu impiedica aromana sa fie relativ asemanatoare cu romana.
   Apropo de ce exista mai multe cuvinte "de substrat", adica "geto-dacice" in romana decat in aromana? Este vorba de cuvintele de genul barza, viezure etc. care au corespondente in limba albaneze si sunt, pana la proba contrarie, imprumuturi din albaneza veche, iar nu "elemente de substrat". Argumentul ar fi ca aromana si-a re-impropsatat albanismele vechi prin adoptarea unei forme mai noi a lor, de exemplu in loc de "ceafa" in aromana exista "kiafa" care inseamna gat (ca si albanezul "qafe"). In romana sunt vreo 90-100 de cuvinte "de substrat" iar in aromana vreo 2/3 din aceste numere. Pentru toate cuvintele lipsa din aromana (adica treimea lipsa) se poate invoca modelul "ceafa-kiafa" ca explicatie, adica faptul ca in aromana ele au fost inlocuite cu variante mai recente ale lor??? Tare ma indoiesc ca raspunsul e negativ. Deci romanii au locuit in vechime mai aproape de albanezi decat aromanii, de aceea au mai multe cuvinte "de substrat", in timp ce acum (si in ultimele aproximativ 10 secole) aromanii traiesc mult mai aproape de albanezi decat romanii.

5. Albanofil a dit :
   6 September 2019 à 4:02 pm

   Citat din articol si cartea lui Ionut Nistor: "Deşi problema aromână a fost invocată ca una principală, care a generat interesul României pentru zona albaneză, considerăm că scopul real al implicării româneşti a fost asigurarea unei poziţii privilegiate a Bucureştiului în Balcani, a unui statut de principală putere regională pentru România, pe fondul menţinerii celorlalte state din regiune în limitele teritoriale din 1912."

   In afara de Bulgaria, ale carei limite teritoriale din 1912 au fost "modificate" de Romania prin furtul Cadrilaterului. De altfel, doar Bulgaria a platit pentru "nerespectarea" drepturilor aromanilor proprii, Serbia si Grecia nu au platit deloc (teritorial vorbind), desi acolo se aflau comunitati de aromani, mult mai numeroase decat cea a Bulgariei, in Serbia existand in plus si mult mai multi "daco-romani" decat in Bulgaria. Incepand cu 1913 Serbia fura o buna bucata din ceea ce este considerata a fi provincia istorica Macedonia (adica tot teritoriul actualului stat Macedonia de Nord), la care nu avea niciun drept istoric si nici etno-demografic (fiind locuita de bulgari, albanezi, turci, aromani etc.). Macedonia adevarata, initiala (antica) are foarte putine lucruri in comun (adica din punct de vedere teritorial) cu teritoriul Macedoniei de Nord dar multe popoare (nu numai slave) considera tot teritoriul acestei tari ca fiind geografic "macedonean". In 1919 Serbia (sub forma Regatului sarbilor, croatilor si slovenilor") este cadorisita si cu o parte din Banat, unde locuiau destul de multi "daco-romani".

   "Chiar dacă acest proiect a eşuat, România a reuşit să-şi consolideze poziţia pe plan regional. Renunţarea la drepturile etniei aromâne a contribuit probabil într-un mod deloc neglijabil la succesul modest dar real al diplomaţiei române."

   Acest succes acum nu mai exista. Se numeste/numea Cadrilaterul, care nu mai apartine Romaniei inca din indepartatul an 1940. Intre timp asimilarea (sarbizare sau bulgarizare) "daco-romanilor" din Timoc a inregistrat "progrese" importante, de vina fiind tot autoritatile romane care, in loc sa se concentreze pe romanizarea "vlahilor" din Timoc (multi dintre ei aveau si in perioada interbelica impresia ca sunt sarbi/bulgari) si pe obligarea Serbiei/Bulgariei sa le acorde drepturi nationale si sa nu-i mai deznationalizeze, eventual si sa-i "relocheze" in Romania (cine stie, poate si cu un "corectiv teritorial" in favoarea tarii noastre), au preferat sa se concentreze exclusiv pe aromani. Probabil frica de Bulgaria (care avea pretentii teritoriale la adresa Romaniei, ravnind la Dobrogea de Nord si o armata mult mai numeroasa decat cea romaneasca inainte de 1918-1920) precum si existenta unui inamic comun cu Serbia (Austro-Ungaria) i-a determinat pe guvernantii

Romaniei de la inceputul secolului al 20-lea sa se prefaca ca se intereseaza de soarta romanilor si armanilor din Bulgaria, ignorandu-i insa, in acelasi timp pe "daco-romanii" din Serbia si, din 1913, si pe aromanii din Serbia.

6. Ionuț Nistor, « Problema aromână » în raporturile României cu statele balcanice : o reevaluare critică salutară (Sud-Estul cultural, 4/2015) – Armân a dit :
25 April 2020 à 5:04 pm

[…] [1] Max Demeter Peyfuss, Chestiunea aromânească : evoluția ei de la origini până la pacea de la Bucureşti (1913) şi poziția Austro-Ungariei, trad. N.-S. Tanasoca, av.-pr. Serban Papacostea, postf. M.D. Peyfuss, Bucureşti, 1994. […]

Laisser une réponse

Nom (obligatoire)

Courriel (ne sera pas publié) (obligatoire)

Site



Envoyer le commentaire